

GENÇLERİN DOĞAYA İLİŞKİN DEĞER YÖNELİMLERİ VE DOĞA TERCİHLERİ

Yard. Doç. Dr. Sevilay Dervişoğlu
Hacettepe Üniversitesi OFMA Bölümü
sevilayd@hacettepe.edu.tr

Öğr. Gör. Dr. Dilek Sultan Kılıç
Hacettepe Üniversitesi, OFMA Bölümü
dsultan@hacettepe.edu.tr

Özet

Bu araştırmada doğaya ilişkin değer yönelimleri ve doğa tercihleri incelenmiştir. Araştırma, Hacettepe Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinden 14 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanmış ve nitel içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin çoğunluğu insanlar tarafından rekreasyon amaçlı şekillendirilmiş olan doğayı tercih etmiştir. Öğrenciler tarafından en çok tercih edilen doğa unsuru "su" ve "bitki örtüsü" olmuştur. Öğrencilerde en yaygın olarak bulunan değer yönelimleri faydacı ve doğacı değerlerdir. Doğa tercihleri ve değer yönelimleri arasında bir bağlantı bulunmamıştır.

Anahtar Sözcükler: değer yönelimleri, doğa tercihleri, üniversite öğrencileri

YOUNG PEOPLES' VALUE ORIENTATIONS AND PREFERENCES OF NATURE

Abstract

In this study were examined the value orientations for nature and nature preferences. The study was carried with 14 students of Hacettepe University's various faculties. Data were collected by semi-structured interviews and analyzed using qualitative content analysis. The majority of students preferred the structured nature for recreational purposes. The most preferred of nature element by the students were the "water" and "vegetation". The "utilitarian" and "naturalistic" orientations were found as the most common value orientations by students. No relationship found between nature preferences and value orientations.

Key words: value orientations, nature preferences, university students

GİRİŞ

Öğrencileri doğayı korumaya yöneltmek biyoloji eğitiminin temel amaçlarından biridir. İnsanların doğayı korumaları ile doğa tercihleri arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu rapor edilmiştir (Williams & Cary, 2002). Dolayısıyla gençlerin doğa tercihleri gelecekte doğal çevrenin şekillendirilmesi ile ilgili kararlarında etkili olacaktır. Doğa tercihleri, doğal çevreye ilişkin "hoşlanma" veya "hoşlanmama" şeklindeki bilişsel ve duyuşsal tepkilerdir (Ulrich, 1983; Korpela et al, 2002). Bazı araştırmacılar (Appleton, 1975; Kaplan & Kaplan, 1989; Oriens, 1986; Ulrich, 1983; Wilson, 1984) doğa tercihlerinin evrimsel bir refleks olduğunu ileri sürmüşlerdir. Buna göre, insanlar evrim sürecinde hayatta kalmalarını sağlayan özelliklere sahip doğal çevreleri daha sempatik bulmaktadır. Örneğin Ulrich (1983) doğal çevreye verilen duyuşsal tepkileri insanlığın erken dönemlerindeki önemli bir hayatta kalma stratejisi olarak değerlendirmektedir. Bu bağlamda, düşmanlardan gizlenmeyi ve aynı zamanda çevreyi gözlemeyi kolaylaştıran "savan" ekosistemlerine benzeyen çevrelerin daha çok tercih edildiği düşünülmektedir (Oriens, 1980; Appleton, 1975). "Doğaseverlik" hipotezine (Wilson, 1984) göre ise insanlar besin bulma ve yaşamını sürdürebilme imkânı sağlayan özelliklere sahip -örneğin canlı türü çeşitliliğinin fazla olduğu- doğal çevrelerden daha çok hoşlanmaktadır. Doğa tercihlerinin kültüre bağlı olarak şekillendiği görüşü de söz konusudur (Nassauer, 1988). Örneğin Bujs et al. (2009) doğa tercihlerinde kültürlerarası farklılıklar tespit etmiştir. Bununla birlikte, Adevi ve Grahn (2012) insanların doğa tercihlerinde her iki unsurun da etkili olduğunu göstermiştir.

İnsanların doğayı korumalarına etki eden diğer bir unsur ise değer yönelimleridir (Menzel & Bögeholz, 2010; Stern et al., 1999). Bu bağlamda özellikle çevre ile ilişkili değer yönelimleri önem kazanmaktadır. İnsanların doğaya önem verme nedenleri ve doğa deneyimlerinin temelinde çevreye yönelik değer yönelimleri yatmaktadır (Bögeholz, 2006). Çevreye yönelik değerler çeşitli şekillerde tanımlanmış ve ölçülmüştür (Dunlap et al., 2000; Kellert, 1996; Stern et al., 2000; Thompson & Barton, 1994). Kellert (1996) doğaya ilişkin dokuz değer yönelimi tipi (bilimsel, doğacı, sembolik, estetik, insanlı, karşıt, ahlaki, faydacı, baskın) tanımlamıştır. Bu değer yönelimleri doğuştan olmakla birlikte, kültür ve deneyim ile şekillenmektedir (Kellert, 1996). İnsanlarda çoğunlukla bir değer yönelimi daha baskın olmakla birlikte, farklı değer yönelimleri de mevcut olabilir (Hunter & Brehm, 2004).

Gençlerin doğa tercihlerinin ve doğaya yönelik değer yönelimlerinin bilinmesi, onları doğayı korumaya teşvik etme açısından oldukça önemlidir. Kaltentorn ve Bjerke (2002) değer yönelimleri ve doğa tercihlerinin birbirleriyle ilişkili olduğunu belirlemiştir. Türkiye'deki gençlerin doğa tercihlerine yönelik bir araştırma bulunmamakla birlikte, doğa deneyimlerinin daha çok eğlenme/dinlenme amaçlı olduğu tespit edilmiştir (Kutru & Soran, 2012). Bujs ve diğerleri (2009) Hollanda'da yaşayan Türk göçmenlerin insanlar tarafından şekillendirilmiş olan doğayı tercih ettiklerini belirlemiştir. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de yaşayan gençlerin doğa tercihlerinin ve bu tercihlere etki eden unsurların belirlenmesidir. Bu bağlamda, gençlerin doğaya ilişkin algı ve değer yönelimleri ile bunların doğa tercihlerine etkisi de incelenmiştir. Araştırma bulgularının Türkiye'deki çevre eğitimi açısından önemli yönlendirmeleri olacağı düşünülmektedir

YÖNTEM

Araştırma, Hacettepe Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinden 14 öğrenci (8 kız, 6 erkek) ile gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler tesadüfi olarak seçilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Görüşme sırasında öğrencilere doğa algıları ve doğa ile ilişkilerine yönelik sorular sorulmuştur. Değer yönelimlerini belirlemek amacıyla doğaya önem verme nedenleri ve doğada ne tür deneyimler yaşamayı tercih ettikleri sorulmuştur. Doğa tercihlerini belirlemek için öğrencilere çeşitli doğa manzarası fotoğrafları gösterilmiş ve bunlara tepkileri incelenmiştir. Burada öğrencilere vahşi doğayı, rekreasyon alanlarını ve tarım alanlarını temsil eden resimleri içeren üç grup fotoğraf gösterilmiştir. Öğrencilerden gruptan hangisini ve neden tercih ettiklerini açıklamaları istenmiştir. Daha sonra gruptaki resimleri kendi içerisinde tercihlerine göre sıralamaları ve bunları gerekçelendirmeleri talep edilmiştir.

Veriler nitel içerik analizi (Mayring, 2000) ile değerlendirilmiştir. Doğa algıları özetleyici, değer yönelimleri ve doğa tercihleri ise yapılandırıcı içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Bulguların sunumunda öğrenciler için kodlar (Ö1 ...Ö14) kullanılmıştır. Yapılandırıcı içerik analizinde veri materyali teoriden yola çıkılarak önceden belirlenmiş kategoriler yardımıyla sistematik olarak analiz edilir. Özetleyici içerik analizinde ise kategoriler veri materyalinden elde edilmektedir (Mayring, 2000). Araştırmada değer yönelimlerine ilişkin kategoriler Kellert (1994)'ın tipolojisine göre oluşturulmuştur. Doğa tercihi olarak ise vahşi doğa, insanlar tarafından şekillendirilmiş olan doğa ele alınmıştır. Şekillendirilmiş doğa bağlamında, örneğin park gibi rekreasyon etkinliklerine yönelik doğal alanlar ve tarım alanları olmak üzere iki tür doğal alan konu edilmiştir.

BULGULAR

Doğa Algısı

Doğa, öğrencilerin çoğunluğunda canlılar ve ekosistemleri çağrıştırmakla birlikte, cansız unsurlar da doğa içerisinde sayılmıştır. Sadece iki öğrenci cansızları doğa kavramının dışında tutmuştur. Bu düşünceye göre doğa sadece canlı unsurlardan oluşmaktadır. Canlılar içerisinde en çok değinilenler ağaçlar, bitkiler ve hayvanlardır. Ekosistemler içerisinde en çok ormanlara değinilmiş ve doğa özellikle "yeşil" olarak algılanmıştır:

"[Doğa denilince] benim [aklıma] direkt orman geliyor niyeyse orman geliyor. Hani yeşilliği sevdiğim içindir belki de direkt yeşillik, orman, ağaçlar. O [aklıma] geliyor" (Ö.11)

Deniz, göl ekosistemleri de öğrencilerin küçük bir kısmının doğa çağrışımları içerisinde yer almıştır:

"Doğa " deyince böyle tabiat, çevre aklıma geliyor ilk başta ormanlar olsun, ağaçlar olsun, denizler olsun. Öyle yani [doğa] kısaca onları çağrıştırıyor" (Ö.8)

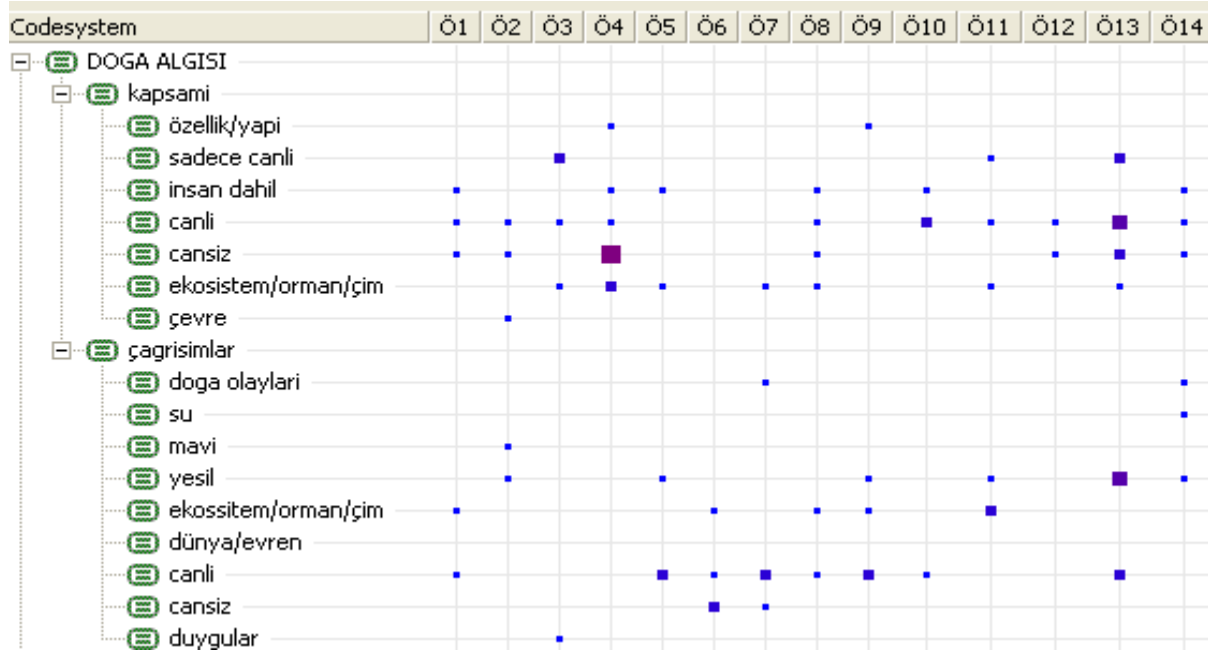
Cansız unsurlar içerisinde hava, gökyüzü, taş, toprak ve yağmur v.b. doğa olayları sayılmıştır:

“[Doğaya] neler dâhil olabilir; Mesela hava, gökyüzü onları da doğaya dâhil edebiliriz” (Ö.4)

İki öğrenci doğayı “özellik” olarak tanımlamıştır. Buna göre bir şeyin “doğası” ile onun özellikleri (yapısı, işleyişi) kastedilmektedir:

“İnsan doğası olarak da mesela bakabiliriz bu işe. Böyle şeyler, yani insan doğasından tutun da mesela insanın kişisel özellikleri, bu konuda değişik görüşler de var, insan doğası hem iyidir hem kötüdür şeklinde falan” (Ö.4)

“Yani şimdi doğa sadece bu çevre olarak bir şey değil hani mesela insan doğası olarak da düşünebiliriz, ne bileyim başka bir şeyin yapısı olarak diye düşünürsen o zaman doğa daha farklı bir şey oluyor” (Ö.9)

Şekil 1. Doğa Algılarına İlişkin Kategoriler ve Yoğunlukları

Değer Yönelimleri

Doğaya ilişkin değer yönelimleri bağlamında en yaygın olarak “ *faydacı*” yönelim bulunmuştur. Burada doğanın belirli ihtiyaçlar için nesnel olarak kullanılması söz konusudur. Öğrencilerin tümü, doğanın sağladığı faydalardan ötürü korunması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre insan doğadan çeşitli şekillerde (beslenme, barınma v.b.) yararlanmaktadır ve doğa insan yaşamının devamı için gereklidir. Örneğin Ö7 doğayı koruma nedenini şu şekilde açıklıyor:

“Çünkü içinde yaşıyoruz bu doğa bize lazım bir şey, sonuçta yediğimiz bitkiler bile doğadan sağlanan şeyler. Doğa varsa biz varız” (Ö7)

Öğrencilerin yaklaşık yarısında bütünsel bir faydacı yaklaşım tespit edilmiştir. Buna göre doğa tüm canlılara ve biyosfere fayda sağladığı için önemlidir.

“Hayvanlar da sonuçta doğada yaşıyor. Yani biz de doğada yaşıyoruz tabi ki de, en azından onlar biraz daha dış ortama bağlı yaşıyorlar. O yüzden yani [doğa] onlar için daha çok önemli. Böyle diyebilirim” (Ö8)

Öğrencilerin çoğunluğunda doğanın doğrudan deneyimle keşfini ve doğada yapılan rekreasyon etkinliklerini ifade eden “*doğacı*” değer yönelimi tespit edilmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin tamamına yakını doğada piknik, yürüyüş gibi eğlenme/dinlenme etkinliklerine eğilimli olduklarını ifade etmişlerdir:

“Fırsatım olsaydı bir göl kıyısında Anadolu’nun herhangi bir yerinde veya dünyanın herhangi bir yerinde bir ağacın dibine müzik dinleyip, sessiz bir şekilde, hiç kimsen olmadığı bir yerde balık tutmak isterdim” (Ö14)

Bazı öğrencilerde doğanın yapısı ne işleyişini sistematik olarak araştırmaya dayanan “*bilimsel-çevreci*” değer yönelimi tespit edilmiştir. Ö10’da öğrenim gördüğü bölüme uygun olarak bu tür bir değer yönelimi göze çarpmaktadır:

“Ehm şimdi her mevsimde [doğanın] ayrı bir güzelliği var benim için. Ben daha çok [doğanın] güzelliklerini görmeyi seviyorum. Baharı çok seviyorum mesela. Bir de dediğim gibi bir merakımız, bir ilgimiz de var biyoloji bölümünde okuyorum. Öğrendikçe de daha da artıyor. Ben mesela çevreye bakarım, ehm baharda çiçeklenmeye bakarım hangileri önce açıyor, onlar işte türlerini biraz daha tanımaya hani hep bir biyoloji mezunu olarak

bunları bilelim diye. Tanımlamaya, şu [bitki] şu ailedendi, bu [bitki] bu muydu, şu ağacı da bilmiyorum mesela meşe hangisiydi falan hani böyle” (Ö10)

Doğanın fiziksel çekiciliğine ve estetiğini temel alan “estetik” değer yönelimi de öğrencilerde ortaya çıkmıştır. Örneğin Ö1. Ve Ö.2 Doğayı koruma nedenlerini şu şekilde açıklamaktadır:

“[Çünkü doğa] göze güzel hitap eder korunduğu zaman” (Ö1)

“Onun dışında [doğa] sadece sağlık açısından değil görsel açıdan da çok iyi yani” (Ö2).

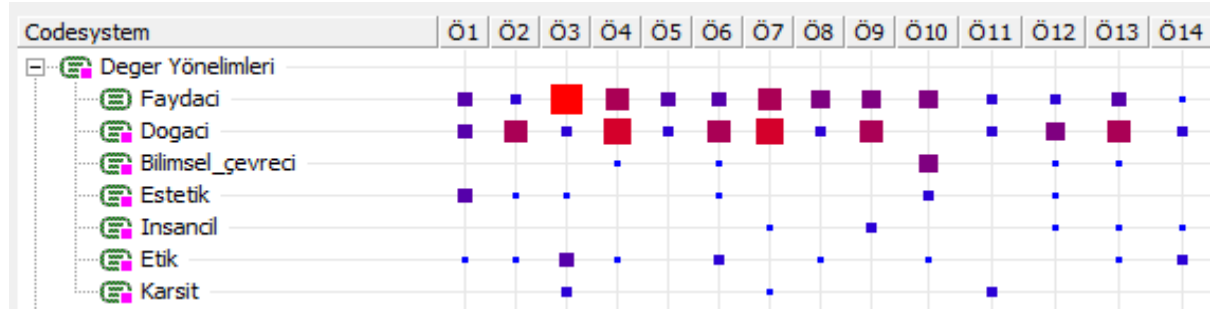
Doğaya ve unsurlarına karşı ahlaki sorumluluğu temsil eden “etik” değer yönelimi öğrencilerin çoğunda tespit edilmiştir. Bu bağlamda canlıların yaşam haklarına saygı ve gelecek nesillerin haklarından söz edilmiştir.

“Onun dışında herkes için, yani sadece kendim için değil mesela, bir de orada olan canlılar da var, canlıların da mesela yaşamaya hakkı var, ağaçlar da sonuçta onların da yaşamını kısıtlamış oluruz” (Ö4)

“ [Diğer canlıları korumak] Neden o kadar önemli. Ya bunu hiç düşünmemiştim. Yani aslında niye, her canlının yaşama hakkı var yani. O[dur] sebep” (Ö10)

Öğrencilerin küçük bir kısmında doğaya karşı olumsuz (korku, nefret) bakış açısını temsil eden “karşıt” değer yönelimi ortaya çıkmıştır:

“... ama bazen dediğim gibi özellikle denizler, okyanuslar ve çok sık ormanlar falan filan onları düşündüğümüz zaman onlar bazen korku, ucunun sonunu bilmediği, daha doğrusu mesela dünyanın sonunu da bilemediğimizde kapıldığımız telaş, telaşla karışık küçük bir korku diyebiliriz” (Ö3)

Şekil 2. Değer Yönelimlerine İlişkin Kategoriler ve Yoğunlukları

Doğa Tercihleri

Öğrencilere doğa manzarası fotoğrafları gösterilmeden önce genel olarak nasıl bir doğada yaşamak istedikleri sorularak doğa tercihleri incelenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu hoşlandıkları doğayı “yeşil” bir doğa olarak tarif etmişlerdir. Burada yeşillik, çim, ağaç ve orman en çok dile getirilen unsur olmuştur. Bunun yanı sıra “su” da öğrencilerin büyük bir kısmı tarafından tercih edilen doğa özellikleri içerisinde yer almıştır. Örneğin Ö14 ve Ö11 hoşlandıkları doğayı şu şekilde tasvir etmektedir:

“[Tercih ettiğim doğa], insan yapımı gürültüden uzak, temiz bir su -[örneğin] nehir olabilir, göl olabilir, deniz olabilir- temiz bir su, ağaçlar yemyeşil. Böyle” (Ö14)

“Yine orman olacak. Kesinlikle su olacak. Hani böyle denizden emin değilim. Sonuçta deniz çocuğu değilim o yüzden pek aramıyorum da, hani böyle kesinlikle dere olacak içinde ya da bir su birikintisi olacak. Hayvanlar olacak etrafında” (Ö11)

Canlı çeşitliliği de tercih edilen doğa özellikleri içerisinde dile getirilmiştir:

“Kuşların cıvıladığı, özellikle hayvan seslerinin doğadan yani ağaç sesleri, kuşların cıvıltısı, vızıltılar, bu gibi şeyler, uğultular mesela [olmalı]. (Ö4)

Öğrencilerin büyük bir kısmı (9 öğrenci) insanlar tarafından rekreasyon amaçlı düzenlenmiş olan doğal alanları (park v.b.) ilk sırada tercih etmiştir. Bunların 6’sı ikinci sırada tarım amaçlı düzenlenmiş doğal alanları, diğer 3’ü ise vahşi alanları tercih etmiştir. 2 öğrenci ilk sırada tarım alanlarını tercih etmiştir. Bunlardan bir tanesi ikinci sıraya rekreasyon amaçlı düzenlenmiş olan, diğeri ise vahşi alanları yerleştirmiştir. 3 öğrenci ise tercih sıralamasında vahşi alanları birinci sıraya yerleştirmiştir. Bunlardan bir tanesi ikinci sırada tarım alanlarını, diğer ikisi ise rekreasyon alanlarını tercih etmiştir. Genel olarak bakıldığında, 11 öğrenci insanlar tarafından düzenlenmiş/şekillendirilmiş, 3 öğrenci ise en çok vahşi doğal alanlardan hoşlandığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra 7 öğrenci vahşi alanları tercih sıralamasında en sona yerleştirmiştir.

Öğrencilerin doğa tercihlerini etkileyen unsurlar içerisinde en fazla “yeşillik” sayılmıştır. Dolayısıyla çim, ağaç, orman gibi vejetasyon unsurları öğrencilerin doğa tercihlerini en fazla etkileyen doğa özelliği olarak

bulunmuştur. Bununla birlikte “su” da öğrencilerin doğa tercihlerini etkileyen unsurlar içerisinde yer almıştır. Örneğin Ö14 ve Ö13 doğal alan tercihlerini şu şekilde gerekçelendirmektedir:

“Bu (resim) da daha çok yeşillik alan olduğu için bana hitap etti, çok daha çekici geldi” (Ö4)

“Daha sonra yemyeşil olması [C grubu resimlerde] o hoşuma gitti. Yani ortamın tam da aradığım şekilde sakin ve doğayla çok özdeş; hem su var, hem ağaç var, hem çim yani her şey dinlendirecek bir şekilde. Yani kendimi bulabilirim diye C [grubunu] seçtim” (Ö13)

Öğrenciler vahşi doğayı tercih etme nedenleri arasında çeşitli unsurları saymışlardır. Örneğin vahşi doğayı ilk sırada tercih eden Ö12, gerekçe olarak söz konusu doğal alanın barındırdığı ve açıklanmayı bekleyen “gizemi” göstermiştir:

“[diğer resimlerdeki doğa] biraz klişe şeyler ki ben bunları istemiyorum. Buralar [vahşi doğa] biraz daha vahşi, keşfedilmeyi bekleyen bir doğa benim için” (Ö12)

Özellikle rekreasyon amaçlı düzenlenmiş doğal alanları tercih eden öğrenciler gerekçe olarak doğal alanın piknik, yürüyüş v.b. etkinlikler için uygun olmasını göstermişlerdir. Burada doğal alan tercihinde kullanışlılık etkili olmaktadır. Örneğin ilk sırada rekreasyon alanlarını tercih eden Ö.4’ün, vahşi alanların olduğu gruptaki resimler arasında tercih sıralaması yaparken de alanların rekreasyon etkinliklerine uygunluğuna göre karar verdiği görülmektedir:

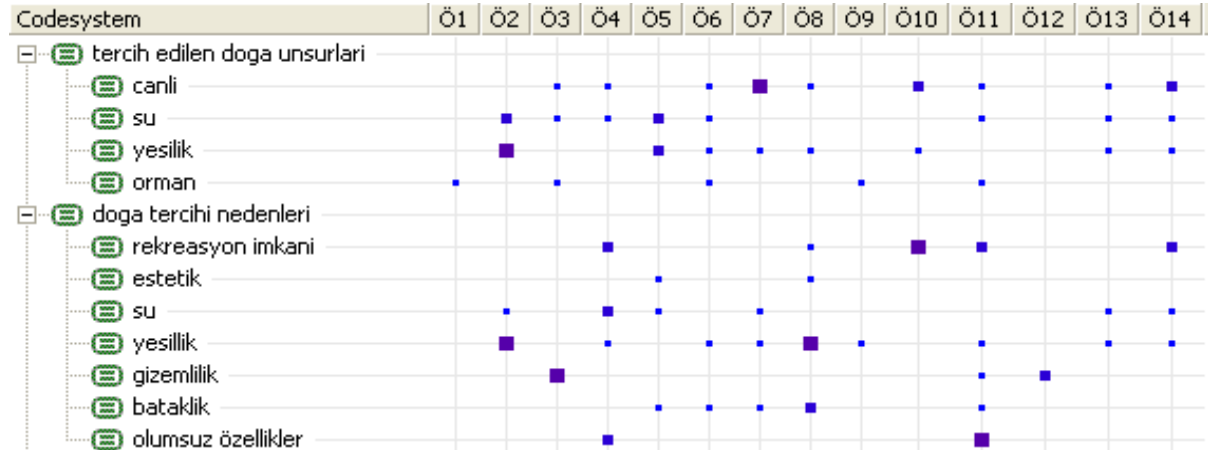
“Şu (resim) daha çok hoşuma gitti, biraz daha yani gezebileceğimiz yer var gibi, bir de sulak bir alan, şurada yol var gibi, yürüyebileceğimiz bir alan. Burada hani doğada yürüyüşe çıkabiliriz, genelde aktivite üzerine [düşünüyorum]” (Ö4)

Doğanın estetik özellikleri de öğrencilerin doğa tercihlerini etkilemiştir. Örneğin Ö8 rekreasyon amaçlı şekillendirilmiş doğayı tercih etme nedenini şu şekilde açıklamaktadır:

“Çok daha güzel geldi gözüme bir kere, yeşillik olsun, parklara banklar yapmışlar o insanlar için bir faaliyet bu da nede olsa. İnsanlar orada [bankta] oturuyor mesela. O daha güzel geldi gözüme ilk başta” (Ö8)

Vahşi alan resimleri içerisindeki sulak alan, öğrencilerin bir kısmı tarafından bataklık olarak yorumlanmış ve bu da tercihlerine olumsuz etki etmiştir. Örneğin Ö7 vahşi alanlar içerisindeki resimleri sıralarken sulak alanı en sona yerleştirme gerekçesi olarak söz konusu alanın bataklık olmasını göstermiştir. Burada bataklık, ekosistemin zarar görmesi şeklinde yorumlanmıştır:

“Çünkü burası (bu doğal alan) artık bataklığa dönüşmüş gibi geldi bana. Bataklığa dönüştüğü için artık buranın yavaş yavaş yok olduğunu gördüm, o yüzden en son burayı tercih ettim” (Ö7)

Şekil 3. Doğa Tercihlerine İlişkin Kategoriler ve Yoğunlukları

Öğrencilerin değer yönelimleri ile doğa tercihleri arasında bir bağlantı bulunmamıştır. Benzer şekilde, öğrencilerin doğa tercihleri çocukluklarının geçtiği yere (kırsal/kent) göre de değişim göstermemiştir.

TARTIŞMA

Doğa öğrencilere genel olarak canlıları ve ekosistemleri çağrıştırmıştır. Bununla birlikte ağaç, orman gibi özellikle doğanın yeşil unsurlarına değinilmiştir. Benzer olarak Kutru ve Soran (2010) doğanın gençler tarafından “yeşil” olarak algılandığını bildirmiştir.

Öğrencilerde doğaya ilişkin en yaygın değer yönelimlerinin “faydacı” ve “doğacı” değer yönelimleri olduğu görülmüştür. Benzer olarak Dervişoğlu (2010) gençlerde canlı türlerine yönelik faydacı bakış açısının etkisinde olan bir çevreci yönelim tespit etmiştir. Doğacı değer yönelimi bağlamında öğrenciler özellikle piknik, yürüyüş v.b. rekreasyon etkinliklerinden söz etmişlerdir. Doğayı araştırma/incelemeyle dayalı “bilimsel-çevreci” ve doğayı estetik olarak algılamaya dayalı “estetik” değer yönelimi öğrencilerin küçük bir kısmında tespit edilmiştir. Bununla birlikte Bögeholz (1999) estetik ve çevreci doğa deneyimlerinin öğrencilerin doğayı korumalarına olumlu etki ettiğini bildirmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin doğa ile bu tür deneyimler yaşaması teşvik edilmelidir. Vahşi doğa öğrencilerin %50’si tarafından en son sırada tercih edilmiştir. Aynı zamanda bataklık alanlara karşı olumsuz ve yanlış bir bakış açısı dikkat çekmiştir. Bu tür vahşi doğal alanlar çevre eğitimi içerisinde konu edilmeli ve öğrencilerin bakış açılarının değiştirilmesine yönelik önemler alınmalıdır. Kaltenborn ve Bjerke (2002) tarafından elde edilen araştırma sonuçlarının aksine bu çalışmada öğrencilerin değer yönelimleri ile doğa tercihleri arasında bir bağlantı bulunmamıştır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin çoğunluğunun insanlar tarafından rekreasyon amaçlı şekillendirilmiş/düzenlenmiş olan doğayı ilk sırada tercih ettiği görülmüştür. Vahşi doğal alanlar ise öğrencilerin çok azı tarafından ilk sırada tercih edilmiştir. Benzer olarak Bujs et al. (2009) Hollanda’da yaşayan Türk göçmenlerin Hollandalı’lara göre vahşi doğal alanları daha az tercih ettiklerini belirlemiştir. Bu çalışmada doğa ile eğlenme/dinlenme amaçlı etkileşimi temsil eden değer yönelimlerinin de öğrencilerde oldukça yaygın olduğu ortaya çıkmıştır. Kutru ve Soran (2012) da üniversite öğrencilerinin doğa deneyimlerinin büyük oranda eğlenme/dinlenme amaçlı olduğunu rapor etmiştir. Bu da öğrencilerin doğa tercihleri ile örtüşmektedir.

Pek çok çalışmada (Anderson and Stokes, 1989; Coss & Moore, 1990; Özgüner & Kendle, 2006; Yang and Brown, 1992) olduğu gibi burada da “su” ve “bitki örtüsü” (ağaç, yeşillik, orman v.s.) öğrenciler tarafından en çok tercih edilen ve aynı zamanda onların doğa tercihlerini en fazla etkileyen doğa unsuru olmuştur. Bu bulgu, doğanın güvenlik, saklanma imkânı v.b. işlevleri olan su, bitki örtüsü gibi unsurlarına yönelik doğuştan gelen tepkilerimiz olduğu görüşünü (Appleton, 1975; Coss, 1991, Ulrich, 1993) desteklemektedir. Örneğin bazı araştırmacılar (Coss & Moore, 1990; Yang & Brown, 1992) suyun kültürlerden bağımsız olarak ve çocuklar tarafından dahi çok tercih edilen bir doğa unsuru olmasını insanların genetik olarak su kenarında yaşama daha yatkın olmalarına bağlamaktadır. Canlı çeşitliliği de bu çalışmada tercih edilen doğa özellikleri içerisinde bulunmuştur. Canlı çeşitliliğinin insanların hayatta kalmalarına imkân sağlama işlevi, doğa tercihlerinde evrimsel bir yatkınlığa işaret etmektedir (Wilson, 1984).

Araştırma sonucunda pek çok öğrencinin vahşi doğayı son sırada tercih ettikleri görülmüştür. Bu kişiler gerekçe olarak vahşi doğayı nahış ya da ürkütücü bulduklarını belirtmişlerdir. Vahşi doğal alanların insanlar tarafından ürkütücü, nahış ya da tehlikeli bulunduğu diğer araştırmacılar (Bixler ve Floyd; 1997; Talbot ve Kaplan, 1984) tarafından da bildirilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin düzenlenmiş doğal alanları daha fazla tercih etmeleri bunları daha güvenli yerler olarak algılamalarından da kaynaklanıyor olabilir.

Öğrenciler vahşi doğayı tercih etme nedenleri arasında, söz konusu doğal alanın keşfedilecek nitelikler taşımasını da saymışlardır. “Gizemlilik” Kaplan ve Kaplan (1989) tarafından da doğa tercihlerine olumlu etki eden bir unsur olarak belirlenmiştir.

Not: Bu çalışma 07-09 Kasım 2012 tarihlerinde Antalya’da 16 Ülkenin katılımıyla düzenlenen “World Conference on Educational and Instructional Studies - WCEIS-2012”da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Adevi, A. A. & Grahn P. (2012). Preferences for Landscapes: A Matter of Cultural Determinants or Innate Reflexes that Point to Our Evolutionary Background? *Landscape Research*, 37, No. 1, 27–49.

- Anderson, L.M., Stokes, G.S. (1989). Planting in parking lots to improve perceived attractiveness and security. *J. Arboric.* 15 (1),7–10.
- Appleton, J. (1975). *The experience of landscape*. Chichester: Wiley.
- Bixler, R.D., Floyd, M.F., 1997. Nature is scary, disgusting and uncomfortable. *Environ. Behav.* 29, 443–467.
- Bögeholz, S. (2006). Nature experience and its importance for environmental knowledge, values and action: Recent German empirical contributions, *Environmental Education Research*, 12(1), 65-84.
- Bögeholz, S. (1999): *Qualitäten primärer Naturerfahrung und ihr Zusammenhang mit Umweltwissen und Umwelthandeln*. Opladen: Leske + Budrich.
- Buijs, A. E., Elands, B. H. M. & Langers, F. (2009). No wilderness for immigrants: Cultural differences in images of nature and landscape preferences. *Landscape and Urban Planning*, 91, 113–123.
- Coss, R. G. (1991) Evolutionary persistence of memory-like processes concepts, *Neuroscience*, 2, pp. 129–168.
- Coss, R. G. & Moore, M. (1990) All that glistens: Water connotations in surface finishes, *Ecological Psychology*, 2, pp. 367–380.
- Dervişoğlu, S. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Canlı Türlerine Yönelik Değer Yönelimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 132-141.
- Dunlap, R. E., Van Liere, K. D., Mertig, A. G. & Jones, R. E. (2000). Measuring endorsement of the New Ecological Paradigm: A revised NEP scale. *Journal of Social Issues*, 56(3), 425-442.
- Hunter, M. L. & Brehm, J. M. (2004). A Qualitative Examination of Value Orientations Toward Wildlife and Biodiversity by Rural Residents of the Intermountain Region. *Human Ecology Review*, 11 (1), 13-26.
- Kaltenborn, B.P., Bjerke, T., 2002. Associations between environmental value orientations and landscape preferences. *Landscape Urban Plan.* 59, 1–11.
- Kellert, S. 1996. *The Value of Life: Biological Diversity and Human Society*. Washington, DC: Island Press.
- Korpela, K.M., Klemettila, T., Hietanen, J.K., (2002). Evidence for rapid affective evaluation of environmental scenes. *Environ. Behav.* 34, 634–650.
- Kutru, Z. & Soran, H. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Doğa Algıları. Ulusal Fen ve Matematik Eğitimi Kongresi, 27-30 Haziran. Tam Metinler. http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/dosyalar/tam_metin/pdf/2439-30_05_2012-20_10_28.pdf (Erişim tarihi: 04. 11. 2012)
- Mayring, P. (2002). *Einführung in die qualitative Sozialforschung*. Beltz Verlag. Weinheim und Basel, 170 S.
- Menzel, S. & Bögeholz, S. (2010). Values, Beliefs and Norms That Foster Chilean and German Pupils' Commitment to Protect Biodiversity. *International Journal of Environmental and Science Education*, 5(1), 31-49.
- Nassauer, J. I. (1988) The aesthetics of horticulture, *HortScience*, 23, 973–977.
- Orians, G. H. (1986) An ecological and evolutionary approach to landscape aesthetics, in: E. C. Penning-Roswell & D. Lowenthal (Eds) *Landscape Meanings and Values*, pp. 3–22 (London: Allen and Unwin).

Özgüner, H. & Kendle, A.D. (2006). Public attitudes towards naturalistic versus designed landscapes in the city of Sheffield (UK). *Landscape and Urban Planning*, 74, 139–157.

Stern, P. C., Dietz, T., Abel, T., Guagnano, G. A. & Kalof, L. (1999). A value-belief-norm theory of support for social movements: The case of environmentalism. *Research in Human Ecology*, 6, 81-97.

Talbot, J.F., Kaplan, R., (1984). Needs and fears: the response to trees and nature in the inner city. *J. Arboric.* 10 (8), 222–228.

Thompson, S., C. & Barton, M., A. (1994). Ecocentric and anthropocentric attitudes toward the environment. *Journal of Environmental Psychology*, 14 (2), 149-157.

Ulrich, R. S. (1993) Biophilia, biophobia and natural landscapes, in: S. A. Kellert & E. O. Wilson (Eds) *The Biophilia Hypothesis*, pp. 73–137 (Washington, DC: Island Press/Shearwater.

Ulrich, R.S., 1983. Aesthetic and affective response to natural environment. In: Altman, I., Wohlwill, J.F. (Eds.), *Behavior and the Natural Environment, Human Behavior and Environment*. Plenum Press, New York, pp. 85–125.

Williams, K.J.H. and Cary, J. (2002) Landscape preferences, ecological quality, and biodiversity protection. *Environ. Behav.* 34, 257–274.

Wilson, E. (1984) *Biophilia*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Yang, B.E., Brown, T.J. (1992). A cross-cultural comparison of preferences for landscape styles and landscape elements. *Environ. Behav.* 24 (4), 471–507.